

Милча Модић

**Снежана Радић: ДРЖАВНИ СЛУЖБЕНИЦИ ВАЉЕВСКОГ
ОКРУГА 1944–1947, Међуопштински историјски архив Ваљево,
Ваљево, 2014.**

Објављивањем четврте књиге из Едиције Извори, Међуопштински историјски архив Ваљево наставља да испуњава једну од најзначајнијих мисија, на заштити архивске грађе и њене доступности ширем кругу заинтересованих корисника. Архивска грађа Окружног народног одбора Ваљево 1944–1947. има посебно место и незаменљиву улогу у тумачењу и осветљавању улоге овог органа власти, као и организације укупног друштвеног живота у периоду непосредно после завршетка рата и револуционарних промена.

Поред већ објављене грађе у књигама: „Конфискација имовине у Ваљевском округу 1944-1946“, „Аграрна реформа у Ваљевском крају после 1945“, трећом књигом „Државни службеници Ваљевског округа 1944–1947“, архивски саветник Снежана Радић, темељни познавалац садржаја и структуре овог фонда, стручно и уз пуно поштовање свих стандарда и упутстава, уз раније објављене прилоге у „Гласнику“ МИАВ, скоро је у заокружила објављивање најзначајније архивске грађе овог фонда. Презентована грађа у овој трилогији, верно сведочи о односу нове социјалистичке власти, у првим годинама после рата и револуције, према поштовању основних људских права на живот, имовину и рад.

Књига Државни службеници Ваљевског краја 1944 – 1947. има посе-

бан значај у сагледавању функционисања овог органа власти, чија се надлежност простирала на Северозападну Србију, са широким дијапазоном овлашћења. Кроз представљање његове унутрашње структуре, органе и комисије, јасно се сагледава њихова улога али међусобна повезаност и са локалним а посебно са централним, републичким и савезним органима.

У предговору и Уводу аутор даје прецизне и јасне податке о географском подручју и административно – територијалној организацији са разурђеном организацијом нижих и локалних органа, срезова, општина и месних народних одбора. На примеру организације власти Окружног народног одбора, јасно се сагледава начин функционисања државних органа на свим нивоима, њихова екстраполираност у све поре друштвеног живота, као и њихов огроман утицај на све сфере друштвеног живота. Централистички организована власт са строгом хијерархијом и субординацијом, са свим њеним недостацима али и предностима у решавању сложених проблема, ратом разорене земље, привреде, инфраструктуре, њену улогу најочигледније се сагледава из систематично и методолошки доследно изложених докумената.

У првом поглављу „Живот у ослобођеном Ваљеву“ представљена је друштвена стварност у граду и Ваљевском крају, непосредно по завр-

шетку рата, делом и током трајања завршних ратних операција. Успостављање нове социјалистичке власти, са свим почетним мерама конституисања новог поретка и органа власти, и свим драматичним последицама, али и полетом, посебно млађег становништва, у обнављању земље, снабдевању становништва и војске, документовано сведочи систематично презентована архивска грађа. Сложене и разноврсне активности нових органа власти, на обнављању од последица рата, организацији привреде, просвете, културе, снабдевања, здравства и осталих области друштвеног живота, нису могле бити оствариване без широке мобилизације становништва, посебно омладине. Ово поглавље илустровано је блоком пажљиво одабраних фотографија уз изложене податке и пратећим текстом, обогаћује и чини садржајнијом представу о друштвеним приликама тог периода.

У следећем најобимнијем поглављу „Организација и рад Персоналне службе“, излаже се персонална и кадровска политика нових власти, према државним службеницима и привредним и осталим областима друштвених делатности. У поднасловима: Законски прописи, Плате – зараде, пензије, Персонално одељење и Одељење рада, приређивач излаже податке о начину и садржају њиховог рада.

У наредним поглављима, систематично уз пратећи текст, табеларно се презентују прегледи са подацима о члановима Одбора, службеника по одељењима, њиховим личним подацима, звањима, платним разредима и новчаним износима њихових примања. Следе поглавља са персоналним

списковима чланова Председништва Окружног народног одбора 1945. као и Градског и Среских одбора који су подређени овом органу. Изложени спискови садрже кратке или опширне биографије, зависно од расположивих података, о носиоцима функција у овим органима, из који се може сагледати њихово порекло, степен стручности и образовања, претходни професионални ангажман и улога у одговарајућем органу или комисији. Посебна поглавља су посвећена представљању; Одељења унутрашњих послова, Планској комисији и Комисији за ратну штету, са персоналним подацима и биографијама вршилаца функција.

Значајне и занимљиве податке о лицима која траже посао, повратницима из заробљеништва и интернирцима на Берзи рада 1945. и 1946. године, изложени су у посебним поглављима као и карактеристике за поједине личности, пријаве, забране и казне.

Закључна разматрања садрже суптилну анализу, поткрепљену табеларним прегледима о: географском подручју и површини на којој је организована власт, броју домаћинстава, становника, месних и среских Народних одбора, бројности и структури државних служби, што верно илуструје и заокружује представу укупне сложености и разуђености друштвеног живота у послератним годинама.

Књига је опремљена научним апаратом, наведени су коришћени извори и литература, штампа, скраћенице коришћене у тексту, географским и именским регистром. Рецензију на садржај књиге дали су научни радници, истакнути историчари, др. Момчило Митровић и др. Мирослав Перишић.